

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961 sz. intézendők.

A vallásszabadság és polgári házasság.

(Folytatás.)

A „Pontozatok“ szerzőjének köszönettel tartozunk nyíltságáért és őszinteségeért, mely szerént bevallja, hogy a kormány minő czélokot rejteget lelkében a protestáns iskolákkal szemben; de köszönettel tartozunk neki azért is, hogy a jóakarát nem hiányzik benne a mai kor egyik divatos jelzavát az egyenlőséget valósítani. Csak azt sajnáljuk, hogy az egyenlőség alkalmazásában az igazságon és jognon oly annyira túl teszi magát, s ekképen egyoldaluvá és talán igazságtalanná válik. — Igen, kívánjuk mi az egyenlőséget de igazsággal karöltve. S ha paradoxonokban gyönyörködném, méltán elmondhatnám, — hogy a kormány által czélzott egyenlőség, a legnagyobb egyenlőtlenység volna.

A „Pontozatok“ szerzője az egyenlőséget azért alkalmazza egyoldalulag és igazságtalanul, mert nem tesz különbséget a protestáns és az ugynevezett kir. katolikus középiskolák eredete, javadalmak és alapítványaik természete között. S ezen különbségtétel elfeledése okozza aztán, hogy az egyenlő intézkedés igazságtalanná, reánk nézve sértővé válik. Mindenki tudja egész az unalomig, hogy a kir. katolikus gymnasiumok s több hasonló intézetek legtöbbszörre akkor alapították, midőn Magyarország regnum marianum, vagyis midőn Magyarországon a r. katolikus egyház uralkodó egyház volt, midőn tehát az állam egyedül a r. katolikusok számára állított közép- és felsőiskolákat. Sőt a szerzetes rendek javai is állami eredetűek; általában, s így ezek iskoláikat az államtól nyert birtokaik jövedelméből alapították s tartják fenn. Eszerént végelemzésben a r. kath. közép- és felső ily nemű iskolák egytől egyig az állam pénzén szerveztettek s tartattak fenn. Az ugynevezett tanulmányi alap tulajdonosul a legkitünőbb r. kath. jogászok véleménye szerént is az állam tekinthető,

mely azzal szabadon rendelkezni jogosítva van úgy hogy a r. kath. egyház csak haszonélvezője annak addig amíg az állam úgy akarja. Minthogy a tanulmányi alap tulajdonosa az állam, nagyon természetes, hogy a r. kath. iskolákban tanulmányi rendszert, módszert, fegyelmet, igazgatást stb. a legkisebb részletekig az államkormány szab és határoz meg, s megállapodásaitól és rendeleteitől egy hajszálnyi eltérést sem enged meg; az állam nevezi ki a tanárokat, szabályozza meg szolgálataikat, egymás mellé vagy alárendeltségüket. Igen helyesen, igen okosan teszi az államkormány, ha az általa fizetett tanárokat a kir. tanfelügyelők ellenőrzése alá helyezi, ha azok tanítása és nevelése eredményéről, rendeletei pontos végrehajtásáról magának részletes jelentéseket követel, az államkormányt akkor lehetne kárhóztatni, ha ily felügyeletet nem szervezne. Ámde a tankerületi főigazgatók alá rendelni most egyelőre csak a protestáns középiskolákat, s ezekre nézve azoknak oly befolyást, oly széleskörű ellenőrködést, magának egyházi főhatóságainknak s különösen superintendenseinknek főfelügyeleti joggyakorlatát genirozó oly nagy működési kört követel valódi igazságtalanság volna. Hiszen a mi iskolák alapjai és alapítványai részint halhatlan emlékeztetnek a protestáns őseink által tettettek, vagy épen a tanúgy iránt szent lelkesedésre gyúlt kevésbé vagyonos hitfeleink filléreiből gyűjtettek össze, részint az élő nemzedék vallásos buzgalma hordta azokat s hordja ma is egybe. — Minden kő, mely protestáns iskoláinkban van, hitsorsosaink által hordtatott oda, minden fillér, mely azok lételét biztosítja, az ő áldozatkész lelkőknek becses adománya. A protestáns iskolák igenis a mieink, a mi tulajdonunkat képezik azok. Mi választjuk azokba a tanárokat, mi állapítottuk meg eddig azokba minden beleszólása nélkül a törvényhozásnak a tanulmányi rendszert, módszert, fegyelmet stb. — s mi úgy a helyi, mint az egyházmegyei és egyházkerületi hatóságaink által felügyeltünk, hogy tanáraink

kötelességeiket az elébök irt szabályok s törvények szerént teljesítik-e, van-e és mily eredménye a felállított tanrendszernek; s a hibát soha elintézetlenül nem hagytuk, a ki nem elégitő vagy hiánysoknak és hátrányosoknak tapasztalt intézkedéseket és szabályokat ujakkal, jobbakkal felváltani nem késtünk; alkalmazkodtunk az idő haladó szelleméhez, iskoláinkba a czélszerű reformokat mindig bevittük, a haladásnak nem gátlói de uttörői voltunk; filléreinken a tudománynak és vallásnak, a szabadságnak és honszeretetnek szent tüzü oltárait gyújtottuk fel. Mi mindezekért hálát és elismerést vártunk inkább mint háborgattatást és nemtelen rágalmazást. De nem kell nekünk a hála és elismerés, hisz vallásunk és hazánk iránti kötelességeink teljesítésének tudata s igazságot kereső lelkeinknek az igazság megismerése a legkedvesebb jutalom nekünk. Csak igazságot és méltányosságot követelünk mi; ne akarjon az állam úgy rendelkezni iskoláink felett mintha tulajdonosa volna azoknak, — ne bánják úgy velünk mintha kiskorúak s a tudománynak és haladásnak gátjai, a hazának ellenségei volnánk.

Ha a „Pontozatok“ szerzője annyira szerelmes az egyenlőségbe, akkor fogadja el szerény véleményemet. Hasson oda, hogy a törvényhozás vegye szabad rendelkezése alá a fundus studiorum-ot s hozzon törvényt, mely kimondja, hogy az ugynevezett kir. kath. intézetek ezentul felekezet nélkül lesznek, s azokba vallásfelekezeti különbség nélkül alkalmazza a tanárokat. Mert az jogos és illő dolog, hogy az állam a maga polgárait egyenlő javakban és jogokban részesítse, az elsőszülöttségi jogokat és privilegiumokat megsemmisítse.

S ha r. katolikus atyánkfiai azt óhajtják, hogy nekik is legyenek felekezeti autonom iskoláik, hát tegyenek úgy, mint mi, állítsanak önerejükön, saját filléreikből, hitsorsosaik kegyes alapítványaiából közép- és felsőiskolákat. — Ekkor talán mi is inkább belenyugodnánk a főfelügyeleti joggyakorlás egyenlőségébe; noha mi a sok igazgatáshoz szokva nem vagyunk, s mint a szabadság hő tisztelői és kedvelői nem is tartjuk helyesnek és kívánatosnak, ha az államkormány mindenbe beavatkozik, mindent maga akar tenni. Vannak szoros politikai teendői és kötelességei, csak azokat tudja kellőleg végezni és betölteni.

Én ugyan magam részéről az önkormányzat elvéből kiindulva azt óhajtóm, hogy önszegély s ha lehetne önkéntes adakozás útján fedezzük egyházi és iskolai szükségleteinket, mert meg vagyok

győződve, hogy a mily mérvben fogadjuk el az államsegélyt, autonomiánk oly mérvben csonkul, szabadságunk köre aránylag úgy keskenyül. — De sokan vannak köztünk olyanok is, kik megunva a szegénység terheit, melyek nem engedik meg, hogy p. o. középiskoláinkat minden tekintetben a kor színvonalára emeljék fel, de a multak kedves emlékei, sőt a jelenben tapasztalt hasznok és előnyök miatt azokat feladni nem tudják és nem akarják — ennél fogva mentőszert után nyulnak s ilyenül állítják eléinkbe az állami segélyt. Olvastam valamikor, hogy IV. Henrik francia király a hugonottáknak iskoláik fentartására tetemes évi összeget adatott az állam pénztárából s azoktól semmi jogfeladást nem követelt.

Igy tettek némely erdélyi protestáns fejedelmek is, de vajjon ma tetemes segélyt várhatnánk-e az államtól jogaink feláldozása nélkül? A mai példák Franciaországban és hazánkban, kedvező feleletet nem adnak. Ha az állam minden felekezetet közép- és felsőiskoláira nézve aránylag egyenlő segélyben részesíteni képes volna, s ha a segélyért jogfeláldozást nem követelne, önkormányzati szabadságunkat nem nyirbálgatná, akkor igenis eszünkbe sem jutna a fundus studiorum-ra reflectálni, — akkor lehetne szabadság és egyenlőség. Erre nézve ugyan a „Pontozatok“-ban kecségtetőt nem találunk — sőt ma a közoktatásügyi kormánnyal szemben farkasszem nézve nagyon bizonytalan jövőnek állunk előtte. Nem is lehet másképp, míg az alkotmányos magyar kormánnyal szemben is ugyanazt az eljárást tartjuk helyesnek és ildomosnak, a mit az absolut hatalommal szemben követünk, míg a passiva resistenciánál okosabb megoldási módot nem találunk fel, s erőegyesítés és kifejtés helyett particularismusra törekszünk vagy a törekvéstől, mely munkával jár, félvén, tétlenségre kárhoztatjuk magunkat s a helyett, hogy tetteinkkel némitanók el ellenségeinket, várjuk a sült galambokat, mert van nekünk egy megnyugtató jel-szavunk: „mundus se expediet.“ Senki sem szereti egyházát s ennek szabadságát, senki sem félti jogait inkább, mint cikkiró, de ha kérdenék, hogy egy elébe tett tervezet jó-e s tetszik-e, bizonyára megmondaná véleményét, kifejezné akaratját vagy pozitív vagy negatív tekintetben, mert cikkiró azt tartja, hogy néma gyermeknek anyja sem érti a szavát s jobb akkor felelni mikor kérdeznek, mint a bevégzett tényekkel szemben akár hallgatni akár zugolódni.

(Folyt. köv.)

A polgári iskola, mint új középiskola és Csengery Antal.

Ha nem hallgatnánk is azon panaszokra, a melyek polgári iskoláink ellen a napi sajtó és időszaki folyóiratok hasábjain időnként fölmerültek, az e tárgyban legközelebb együtt ült enquete aggodalmi gyanut költhetnének bennünk, a polgári iskola arravalósága, czélja és hasznos működése iránt. —

Maga a miniszter azt tartja, hogy „ugy látszik tulmentünk a határon, a mennyiben két ilyenü iskolánk is van: a felső népiskola és a polgári iskola. A kérdés már most az: melyiket tartjuk meg? Továbbá meg kell fontolni, nem adtunk-e a polgári iskoláknak a kelletinél nagyobb keretet?”

Berecz Antal panaszolja, „hogy a közönség nem tudja, tulajdonképen mire készítenek elő ez intézetek; meg hogy a leányok annyi antárgygyal tulterhelvék, annyi ismeretet kívánnak tőlük, hogy valóban szánalmat ébresztenek.“ Sőt kérdésbe teszi, hogy a polgári iskoláknak jobbra egyetemi képzést nyert tanárai „fel tudják-e fogni a polgári iskolák hivatását?”

Lutter Nándor szerint „tévedtünk, midőn hatéves tanfolyamu népiskolát, három évre terjedő kiegészítő iskolát, három éves tanfolyamu felsőbb népiskolát, s hat, illetőleg 4 éves tanfolyamu polgári iskolát szerveztünk. E gyönyörű tervezés ma, 11 év után irott malaszt. A polgárok vagyonosabb része fiait a magasabb műveltség megszerzésére tereli, másik része, mely mestersége és ipara után él, fiait megfelelő intézet hiányában (?) gymnasiumok és reáliskolák alsóbb osztályaiba járattja. Ipariskolák kellenének.“

Tanárky Gedeon szerint „a polgári iskolára nincs közönségünk, tíz évi kísérlet után a polgári iskolák silány gymnasiumokká lettek, bizonyítja a lippai polgáriskola, melyet latin nyelv nélkül fönn nem tarthatni. Budapesten magán sem kapunk a polgári iskola 5 és 6 osztályaiba tanulót.“

Kerkápoly Károly „jövőre a polgári iskolát akarja okkal-móddal *egyedülívé* tenni.“

Stoczek József, viszont a felső népiskolákat találja bizonyos vidékek czéljára megfelelőbbnek. Aztán véleménye szerint felesleges a külön szervezett ipariskola és a külön szervezett polgári iskola, mert illető szervezetükben azt látjuk, hogy alsóbb osztályaikban csaknem ugyanazon tárgyak, ugyanazon mértékben taníttatnak.“

Say Mór szintén azt követeli, hogy meghatározassék, mely pályákra képesít a polgári iskola.

Sőt még *Kármán Mór* is panaszodik, hanem hogy miről, nem lehet tisztán kivenni beszédjéből.

Ennyi panasz és aggodalom láttára valóban kívánatos lett, hogy tisztáztassék a helyzet, hogy egy mindent átfoglaló tehetség, minőt akadémiánk másodelnökében tisztelni szerencsénk van, az e dologhoz szükséges *vue d'ensemble* segítségével jöjjön segélyére a veszélyben forgó polgári iskoláknak, s jelölje ki hivatásukat, tűzze ki czéljaikat, ha ugyan ez egyáltalán végrehajtható, s lelje meg a kapcsolatot az elmélet, s a makranczoskodó gyakorlat közt.

Csengery érezte e rá váró feladatot s vállalkozott is reá, egy terjedelmes tanulmányban, melynek közvetlen be-

nyomása alatt Lutter Nándor így kiáltott fel: „Nem hiszi, hogy legyen művelt ember, ki Csengery Antal gyönyörű előadását theoretikus szempontból lelkesedéssel alá nem írná.“

Lutter e lelkesedése kihívja a kritikát, mert az elméletet a gyakorlattól oly élesen elválasztja s aztán azért, mert Csengery nagyhatású beszédje daczára sem némultak az aggodalmak, melyeket elősorolánk. Meg akarjuk hát kísértetni Csengery becses tanulmánya elemzését az elmélet szempontjából.

I.

Csengery Antal a polgári iskoláknak — minden panaszok daczára — buzgó pártolója, s mint rendszeresen gondolkodó férfi mindenek előtt ez iskola hivatásával ösmeret meg bennünket, szólván ekként: „Helyes közoktatási rendszernek csak az mondható, amely a nemzet minden osztálya szükségét törekszik kielégíteni. Van a nemzetnek egy nagy osztálya, amelynek szellemi szükségét az elemi oktatás távolról sem elégíti, az az oktatás pedig, amely a fensőbb oktatásra készít elő, tulszárnyalja; amelynek módja is, akarata is van tovább taníttatni gyermekét, mint a szegényebb, kevésbé mivelt néposztályoknak, de a tanításban rövidebb idő alatt kíván czélt érni, mint azok, akik tudományos pályára készítik elő gyermekeiket, amelynek ennélfogva a népiskola kevés, a gymnasium és reáliskola meg sok. A nép ezen nagy osztálya számára is gondoskodni megfelelő tanintézetekről oly feladat, amelyet ma már, amidőn a *középosztály* közgazdasági és politikai tekintetben is oly fontos tényezővé vált, egy nemzet sem téveszthet szem elől közoktatási rendszerének megállapításánál. Így állottak elő külföldön közelebb az u. n. „*Mittelschule*“-k, a melyek azért neveztettek így, mert *középhelyet* foglalnak mintegy a népiskolák és fensőbb oktatásra készítő intézetek közt. E szükség érzete idézte elő hazánkban is a polgári iskolát, nem a polgári rendtől vevén nevét, hanem onnan, hogy azt az általános műveltséget van hivatva megadni, melyre egy tudományos pályára nem törekvő jobbmódú, művelt magyar állampolgárnak nélkülözhetetlen szüksége van. — Mert nem csupán a városi *középosztályra* számított a törvényhozás e tanintézetek fölkarolásában, hanem nagy községek azon *jómódu gazdáira* is, akik keveselvén amit a népiskolában tanulhatni, ha vólt községükben egy öt-hat tanfolyamu csonka gymnasium, eddig is azt is végig járatták gyermekeikkel . . . A *nagy középosztály* gyermekeinek, a kik a fensőbb oktatásra nem mennek, ki nem látja át, hogy nem lehet helye sem a gymnásiumban sem a reáliskolában. . . . E *középosztály* érdekeinek a mi polgári iskoláink egészen megfelelnek; ezek képezik ez osztály *új középiskoláját*, melynek eszméje nem új, csak szabatosabb formulázása tartatott fenn e kornak, amely mondhatni, az egész művelt világban a *középosztály* műveltsége emelésében ismerte fel egyik elutasíthatlan, egyik legfőbb kulturai feladatát.“

Így Csengery, a polgári, vagy mint ő nevezi: *új középiskola* hivatását illetőleg.

(Folyt. köv.)

Nézetek a gymnasiumi oktatás reformja felett.

(Folytatás.)

A jelen oktatásról.

Az oktatás külterjessége és egyoldalú volta.

Kétséget nem szenved, hogy az emlékezés, mint ilyen is, igen fontos, igen hasznos és szükséges kiegészítője a tanulásnak nem csak az emlékező tehetség fejlesztése és gyarapítása céljából, hanem azért is, mert ez által szerez a növendék szóbőséget, sajátít el szó-alakokat, mondatszerkezeteket, melyek becsesek mind (habár csak később megérthető) tartalmuknál fogva, mind pedig azon oknál fogva, miszerint előzetes nyelvgyakorlatul s a későbbi nyelvtanhoz anyag- és adatkészletül szolgálnak. De ezt a célt is meg-hiusítja egyrészt az egyszerre tanulandó tárgyak sokfélesége és sokasága, mi miatt lehetetlen nemcsak a tartalom iránti tájékozottság, hanem a szó-és mondat-alakok megjegyzése, tudomásul vétele és megtartása is, — másrészt maguknak a kézikönyveknek bámulatos tökéletlen volta.

Ezek a kézikönyvek többnyire fordítmányok vagy férczelmények, s a viszonyitva jobbak is felsőbb célú nagyobb műveknek s az egyes tudomány-szakoknak oly kivonatai, a melyeknek szerzői előtt inkább a tudomány lebegett a maga teljességében, mintsem a megismerés törvénye, s a melyek azt a törekvést árulják el: aránylag kevés oldalon minél inkább kimeríteni a tantárgyat; holott az ilyen összevonás által elért rövidség a kezdő növendék munkáját nem-hogy könnyítené, de sőtinkább nagyon is megnehezíti. Innen származik azután az a hibás, sokszor képtelen nyelvezet, a melyen e könyvek legnagyobb része írva van. A mondatoknak többszörös jelzők, túlságos bővítések, közbeszurt mondatok által való megterhelése; a részesülő és szenvedő alakoknak idő előtti helytelen használata; a birtokviszonynak, melynél a magyarban a birtokos alanyeset alakjával fordul elő, — továbbá a vonatkozó névmásoknak erőltetett, mesterkéltszerű alkalmazása; szokatlan, sőt szabálytalan és hiányos szófüzés azok a sajátságok, melyeknél fogva ezek a kézikönyvek képesek összezavarni, tönkretenni a belőle tanuló növendékeknek még természetes nyelvérzékét is, örökös hátrányára mind az eredeti magyarságnak, mind az ész fejlődésének.

Erősítő például ime néhány idézet:

Egy földrajzban, melyet az elemi iskolák harmadik osztályában, tehát 8 éves gyermekek emléztek, szóról szóra ezek találhatók: „A Duna az országba bejövételénél — a mint a hegyek közti szorosból a sík földre ért, a melynek felszíne egyenes és csekély hajlással bír — először két, azután három ágra oszlik, melyek később egymással egyesülnek s ez által két szigetet képez főága mindkét partján, melyek egyike balpartján Csallóköznek, másika jobb partján Szigetköznek neveztetik, a balparti mellékág Vágdunának, a jobbparti mozsonyi Dunának mondatik.“ — Vagy más helyen: „Szabolcs vármegye 108 □ mf. Szatmártól nyugotra, északi része a Tisza kanyarulata (első iránya vége s másodiknak kezdete) által származott szegletben, nyugoti legnagyobb részét is a Tisza határozza.“

Egy, a gymn. első osztály számára készült természetrajzban ilyen mondatok és meghatározások fordulnak elő:

„Az állatok éreznek és helyöket önkényt változtatják, a növények ezek nélkül szükölködnek. — Az ásványok az említett tulajdonokat teljesen nélkülözik.“

Ily badarságok vannak még ujabban kiadott s szakszempontból tekintve haladást tanusító kézikönyvekben is. Például egyik legujabb természetrajzban ez áll: „Az ember nemes lelkét azonban szeme árulja el leginkább, tekintsük azt, a mint haragjában gödréből kilép s ellenségét átszegzi, a mint lelkesedő sugarát az ég felé küldi, vagy fájdalomtól áthatva mintegy magába burkolva saját vagy más szívnek vétkét engeszteli a könyek szent árjában s nemességéről meg vagyunk győződve.“ — Vagy más helyen: „Jókora vastag bőre hosszú, többé-kevésbé merev szőrrel — sertékkal — van berakva, melynek színe igen különböző“ stb.

Egy szintén a középiskolák I. osztálya számára legujabban írt, s a nyelvezettől eltekintve jeles földrajzban olvasható ez a pont: — „De az ország különböző vidékein a szélességi, domborzati s a földet borító különböző növényzet s más egyéb viszonyok szerint az éghajlat is különböző.“

Több idézet helyett legyen elég megemlíteni, hogy az egyéb szakbeli, különösen a vallástani kézikönyveknél is a nyelvezet inkább nyűg, mintsem feloldozó és kiszabadító közege a gondolatoknak.

A ki pedig azt várja, hogy a növendék már akkor, midőn még önálló tárgyismerettel nem bír, sőt az emlézésre is épen azért van szükség, hogy nyelvérzékét és nyelvbéli értelmességét gyarapítsa s gyakorolja, — ki azt várja, hogy a növendék már ilyenkor saját kifejezéseivel tudja előadni a hibás szöveg tartalmát, az idő előtti dolgot, tehát képtelenséget vár.

Mindezek a tantárgyak mivoltára való tekintet nélkül voltak elmondandók és elmondhatók.

A tantárgyak sokféleségét, melylyel már az elemi iskolákban el van árasztva a növendék, kimutatja az a tény, miszerint a III. osztálybeli, tehát 8–9 éves gyermekek hét könyvet viselnek, (vallástán, zsoltár, olvasó könyv, nyelvtan, földrajz, történettan, természetrajz), a mely könyvekben foglalt tananyag terjedelme nem a lapok számából, hanem a tartalomnak összevont tömörségéből s épen nem gyermeki értelemhez szabott voltából megítélendő: s ezeken kívül van még a számolás, írás és éneklés.

S a tantárgyaknak ez a sokfélesége és terjedelme a felsőbb osztályokban sem csökken; mely körülmény nehézségeit fokozza a középtanodákban az a készületlenség, melynél egyebet a növendékek oda ekképen az elemi osztályokból alig vihetnek.

Ha ez a rendszer általában épült valamely alapelve, akkor ez nem látszik másnak, mint im ez: minél több tantárgyon küzdi magát keresztül, s minél bőségesebb tananyagot szűr át magán a tehetség, annál inkább tisztul, edződik, tökéletesedik, — s ha sok elvész is a tananyagból, még mindig elég marad az emlékezetben.

Valóban ez időszerint az iskolai tanulás tisztán elméleti gymnastika, melynél a tehetségek s általában az egyén mirevalósága nem igen gyarapodik, de nem is gyarapodhatik.

Sem elméleti érvekkel meg nem cáfolható, sem tapasztalati tények által soha meg nem hazudtolt igazság az,

hogy még érzéki benyomások felfogására, számbavételére, tisztázására és az egyéni ismeret-világba beillesztésére is idő kivántatik, mely idő közében újabb idegen természetű benyomások az elmének ama műveletét zavarják, sőt lehetlenné tehetik, — s mely idő hiányát későbbi, egészen hasonló módon teljesített ismétlések ki nem pótolhatják; annyival inkább áll ez pusztán elméleti dolgoknak könyv után való felfogásánál. Hasonló igazság az, hogy egyidejűleg ható többféle benyomások felfogására, az elme előtt egyidejűleg feltüntetett többféle képzetek befogadására és megtartására az ember csak már bizonyos fokig jól rendezett és megszilárdult egyéni belső világgal képes

Hova legyen például az az algymnasiumi tanuló, kinek, miután egy napon öt órát töltött iskolában, másnapra meg kell tanulnia egy gyakorlathoz 20—25 új latin szót, nem kevesebb földrajzi nevet, körülbelül ugyanannyi természetrajzi nevet, mind föleresztve illendő szövegben s még egy pár oldalnyi vallástant?

Hogy ezen rendszer nyomán az oktatás a maga céljában és feladatában mennyire nem biztos, hanem csak találmányra igyekszik, annak valóságát tanúsítja az a körülmény, miszerint itt a növendékek tanulásbeli előmenetelének biztos, határozott mértéke nincs, nem is lehet, — s a gyakorlatban levő ugynevezett osztályozás a legkétesebb értékű s leggyarlóbb dolgok közé tartozik a világon.

A mely oktatási rendszernél maguk az oktatók kénytelenek különbséget tenni tantárgy és tantárgy között, egyikre nagyobb súlyt fektetvén, mint a másikra s még a fontosabb tárgyaknál is kénytelenek elnézni erősen hézagos tudást is, az a rendszer jó nem lehet a tárgyak összeválasztása és kimérése tekintetéből.

És ez az állapot, csakhamar megérezve, fölismerve és következetesen kihasználva a tanulók által, igen káros visszahatással van ezeknek még gondolkodás módjára, sőt jellemére is, egyrészt a kötelességek érzetének, másrészt a tudás mértékének szempontjából.

A tantárgyak mivoltát tekintve az tűnik ki, hogy az elemi iskolákban, hol még a felekezeti irány tulnyomó, a vallástanra s az anyanyelv címén a nyelvtanra, — a közép-tanodákban pedig a nyelvtanra és a történelmiekre esik a fősúly,*) ezek mellett vannak a reáliák.

Ebben a rendben szólok e tárgyokról.

(Folyt. köv) **Garzó Imre**
ny. tanár.

Az országos közép-tanodai tanáregylet közgyűléséről.

Lapunk előbbi számaiban említve volt, hogy az országos középiskolai tanáregylet ez évi közgyűlését Debreczenben jul. 4 és 5-ik napjain tartja meg. E gyűlés tárgyairól és lefolyásáról röviden a következőkben értesítjük olvasóinkat.

Jul. hó 3-án mintegy 50, az ország különböző részéből jött tanár érkezett Debreczenbe s ott az indóháznál Simonffy Imre polgármester által „a tudomány bajnokaihoz“ intézett szíves beszéddel fogadtatván, kirendelt fogatokon, a polgárok által önkényt felajánlott szállásokra vitettek. Az

*) Az orsz. közoktatási tanács által készített javaslatban ez áll: „Az általános műveltség kifejtése és megalapítása a gymnasiumokban kiválóan a classici (latin és görög), a reáltanodákban pedig az újabbkori művelt nyelvek alapján történik.“

nap estvéjén ismerkedési estély tartatott, melyben mintegy 80 tanár s néhány vendég vett részt. Az ismerkedési estély igen kedélyesen folyt le, fűszerezve több sikerült toaszttal, melyek közül az egyik legtalpraesettebbet főt. Révész Bálint püspök ur mondta, ki ugy az ismerkedési estélyen, mint az egylet gyűlésein való megjelenése s általában az egyleti tagok fogadása és a gyűlés előkészítésében való élénk részvéte által újabb jelét adta a tanügy iránti meleg érdeklődésének.

Jul. hó 4-ik napján reggel 8 órakor az egylet választmányi gyűlést tartott, s annak bevégezése után Berecz Antal elnök megnyitotta az országos tanáregylet közgyűlését, felolvastván elnöki megnyitó beszédét, melyben köszönetet mond Debreczen város hatóságának és derék polgárságának a szíves fogadtatásért. Majd a debreczeni tanároknak köszöni meg a közgyűlés előkészítése körül tett fáradozásukat s végül azt mondja: „E köszönetünkre Önök kedves kartársak kétszeresen jogot tarthatnak, és pedig azért, mivel önök nemcsak a szorosán vett közgyűlést készítették elő, hanem az által, hogy lehetővé tették, miszerint ezen közgyűlésünket épen az önök körében, Debreczen szab. kir. városban tartjuk, segédkezet nyújtottak arra is, hogy egyleti működésünk egyik sarkalatos iránya zmejének tényleges kifejezést adhassunk, — hogy tettel mutathassuk meg, miszerint ezen egyesület tagjait tanári működésükben csak egy gondolat lelkesíti és vezérli s ez: drága hazánknak jó honfiakat nevelni!“

Az elnök szavait éljenzéssel fogadta a közgyűlés, minek elhangzása után következett dr. Brózik Károly titkári jelentésének felolvasása. A titkár jelentéséből felemlítjük a következő mozzanatokat: A lefolyt iskolai év nem volt a tanügyre nézve meddő. Mindjárt az év elején megjelent a közoktatási tanács munkálata a tankönyvek revisiójáról. Továbbá új gymn. tanterv készült, mely legújabbán közzé is lett téve. — A gymn. oktatás reformálására összehívott enquette a tanterven kívül, a polgári és ipariskolák kérdésével is foglalkozott. A középiskolák kérdése ismét szőnyegre hozatván, a választmány alkalmat kívánt adni a közgyűlésnek arra nézve, hogy e tárgyban nyilatkozzék: e végett a középiskolák kérdésében, már e gyűlésre előadónak felkérte Kármán Mór — Az egylet választmánya kiterjesztette figyelmét minden nevezetesebb tanügyi mozzanatra. Önállóan is munkálkodott, ilyen nevezetesen az az intézkedése, hogy bizottságot küldött ki a magyar nyelv tanítása körül fellevő ferdeségek megszüntetése s lehető egyöntetű eljárás létesíthetése tárgyában. A titkári jelentést a pénztárnok előterjesztése követte, melyből kitűnik, hogy az egylet saját erején képes magát fentartani. Volt 4056 frt 21 kr bevétele s 3722 frt 99 kr kiadása a múlt isk. évben — s így a pénztári maradék 333 frt 22 krt tesz.

Ezen jelentések meghallgatása után áttér a közgyűlés a napirend egyik főtárgyára. Ez: „A magyar középiskola kérdése,“ előadja dr. Kármán Mór.

Előadó szép, érvekben gazdag, paedagogiai alapon nyugvó, megnyerő és meggyőző előadásában fejtegette, hogy a középiskolai tanításnak a közműveltséggel karöltve kell haladnia. — Beszélt az idealisticus irány jogosultságáról s az irodalmi oktatás fontosságáról. Célyszerűtlennek nyilvánítja a középiskolák realisticus és humanisticus irány szerinti meg-

osztását; mert a középiskolai tanításnak egységesnek és összhangzatosnak kell lenni. — Egyik irány sem lehet a másik felett tulsulyban. — A középiskolában részint a latin, részint a görög és latin nyelv tanítását a közművelődés szempontjából szükségesnek tartja. Latin nyelv nélkül igazán művelt embert nem képzelhet. Magasabb műveltség elérésére ép oly szükséges a görög. A reáliskolákra nézve állítja, hogy azok latin nyelv nélkül még a magyar nemzeti élet, a magyar közműveltség igényeinek sem felelhetnek meg. Indítványozza ennél fogva, hogy mondja ki az orsz. középt. tanáregylet, miszerint a középiskola kérdését csak latinos és görögös irányu középiskolákkal tartja megoldhatónak. Ez előadás után felolvassa a következő négy tételt.

1. „A középiskola, midőn egy széles körű, nemes műveltségnek alapjait veti meg, korunk felfogása szerint nem lehet el sem az irodalom, sem a természet beható tanulmánya nélkül; humanisticus és realisticus intézetek szerinti megosztása a középfoku oktatásnak czélszerűtlen ellentétet teremt a közművelődésben, melynek egységes, összhangzó ápolása nemzeti feladat.

2. Az irodalmi tanításnak igaz központja, nemzetünk szellemi életének megértése és méltatása; valamely idegen nép irodalmával való foglalkozás a középiskolában csupán két szempontból ajánlatos: a. a mennyiben saját nemzeti irodalmunk helyes, mélyebb felfogását elősegíti (ilyen első sorban a latin, kevésbé a német); b. a mennyiben a nemzeti közműveltség fokozatos emelését eszközölheti (ilyen egyedül a görög irodalom).

3. A reáliskola a latinnyelv s irodalom mellőzésével még a nemzeti élet, a magyar közműveltség igényeinek sem felelhet meg.

4. Kivánatosnak tekinthetni a középfoku oktatásnak kétfelé osztását jelen tudományos és műveltségi viszonyaink között csak akként és oly mértékben, a hogyan a görög irodalom behatóbb tanulmánya helyt talál a középiskolában. Czélszerű volna, már az ismeretes visszaélések és panaszok megszüntetésére, gymnasiumaink közül néhányat, ott a hol egymás mellett két középiskola áll fenn, az egyiket, — a klaszikus tanítás teljes mérvű felkarolásának szentelni. A kétnemű középiskola közül, e szerint az egyik (gymnasium) a közműveltség elért színvonalának megőrzését, a másik (lyceum) annak egyszersmind emelését tarthatná feladatának.

Az előadó tételei felett megindult vitában Bokor József és Kun Pál s.-pataki tanárok örömmel üdvözlők az egységes középiskolát; de miután a középfoku oktatás amaz elkülönítése, melyet reálisk. és gymn. név alatt ismerünk, tarthatatlannak bizonyult, — miután a hibásan humanisticus és realisticusnak nevezett irányok közül mindenik házi ur törekszik lenni az egységes középiskolában, holott az elsőnek uralma már lejárt, az elkülönítés pedig nem sikerült: nincs egyéb hátra, minthogy a reáltantárgyakra legyen fektetve a főszúly, s mellettök minden nyelvnek és irodalomnak a magyaron kívül, facultativ szerep jusson. Torkos László, Géresi Kálmán és dr. Lucz Ignác az előadó nézetét osztják s tételeit elfogadják; ellenben dr. Erődi Béla a reáliskolák jogosultságát védelmezi, s bár belátja, hogy a reáliskolák jelen szervezetükben tarthatatlanok, mindazáltal azo-

kat a technikai tudományok és az ipar érdekében fentartandóknak véli s egyszersmind a következő indítványt nyújtja be: „Mondja ki az országos középtanodai tanáregylet, hogy a középiskola kérdése még nem jutott oly stádiumba, hogy feleltette most szavazással érdemlegesen határozni lehessen, — s az előadó által kifejezett nézeteket egyszerűen csak eszmecserének tekinti. — Dr. Erődi emez indítványának elfogadása után a gyűlés tagjai szétoszlottak, és délután a megállapított program szerint előbb a főiskolai helyiségeket, könyvtárt, rajz- és tanszerkiállítás, muzeumot, physikai szertárt, az oratoriumot — aztán a belső gazdasági tanintézetet tekintették meg. A napi teendőket a nagyerdei fürdőháznál kedélyes vacsora fejezte be.

Másnap jul. 5-én 9 órakor ismét megnyílt a gyűlés, s miután az egyleti elnök, tisztikar és választmány választására nézve a szükséges intézkedések megtétettek, Géresi Kálmán debr. tanár foglalta el az előadói széket s igen érdekes, feszült figyelemmel kísért s általános tetszésben részesült felolvasást tartott „a magyar prot. tanügy régibb állapotáról,“ melyben különösen a debreczeni főiskola történetével foglalkozott. Géresi után Névy László tartott felolvasást a szolgálati szabályzatról. Előadta a fegyelmi szabályzat szükségességét, a veszélyeket, melyek annak nem létéből származnak, s végre felhívta a közgyűlést, hogy a közoktatási kormányt sürgesse korszerű fegyelmi szabályzat kibocsátása czéljából. Erre több igen fontos indítvány elfogadása következett, melyek közül kiemeljük azt, mely arról szól, hogy a közoktatási miniszterium kéressék fel, miszerint a fővárosi közkönyvtárakból a vidéki tanárok is kapjanak kölcsönkönyveket. — Végül az elnök ajánlatba hozta Révész Bálint ref. püspök, Ipolyi Arnold besztercze-bányai püspök és Tanárky Gedeon közoktatásügyi államtitkárnak tiszteletbeli tagokká választását. Nevezettek egyhangu felkiáltással tiszteletbeli tagokká választottak.

Az egylet befejezvéen közgyűlését, szórakozás és kedélyderítő vigalom várt az egylet tagjaira. Legelőbb a város vendégelte meg őket, aztán a külső gazdasági tanintézet tanárai rendeztek számukra oszonnát, s végre estve a városi polgárok által önként felajánlott fogatokon, az önkéntes tűzoltók táncmultságában való részvétel végett, a népkertbe kocsiztak. — Másnap kirándulás volt a Hortobágyra, hol a gazdaszerepet ismét a város vette át; de a mely kirándulástól a meg-megújuló eső az egylet tagjainak nagyrészt visszatartotta. — Azok, kiket az eső sem tartott a kirándulástól vissza, bátorságukért egy jól töltött nappal lettek jutalmazva.

Ekkép folyt le a középisk. tanáregylet ez évi közgyűlése s midőn most a már szétoszlott egyleti tagoknak nemes működésükhöz erőt, kedvet és kitartást kívánunk, óhajtjuk: vajha oly szép emlékek távoztak volna el körünkől, mint a mily szép emléket hagytak magokról mi közöttünk!

S—s.

KÜLFÖLD.

Vasárnapi iskola. Mult év októberében alakult Berlinben egy bizottság a vasárnapi iskoláknak Németországban való terjesztésére. E bizottság legújabb jelentése szerint 1870-ben volt Németországban 145 vasárnapi iskola. 1860 tani-

val és 22,988 tanulóval. 1873-ban volt 366 iskola 44,095 tanulóval; 1878-ban 1466 iskola 6502 tanítóval és 137,502 tanulóval. E szerint 8 év alatt az iskolák száma tizszer annyira, a tanítók száma négyszer annyira s a tanulók száma hatszor annyira növekedett. — Ezen eredmény annyival inkább kielégítő, mert a vasárnapi iskolai rendszernek bevezetése kezdettől fogva igen sok előítélettel volt kénytelen megküzdni. — Minél inkább gyöngül napjainkban az egyház s az iskola közti viszony, annál égetőbb szükség van vasárnapi iskolákra. (Cs.)

A londoni májusi gyűlések.

Az egyleti életé a hatalom! Ezen állítás mellett szólnak Anglia, Amerika, Németország egyleteinek eredményei, melyek előtt fájó szívvel áll meg a magyar protestáns, egyházai tág területén alig látván nyomát annak, mi külföldi hitrokonainknak százezreit a Jézus Krisztus anyaszentegyházának dicsőségére egyesíti.

A „Neue Ev. Kirchenzeitung“ nyomán bemutatjuk az angolok egyházi egyleti működését, remélve, hogy némi vágy a nekünk legszükségesebb egyletek megalapítására keletkezhetnék a szervező képességgel bírókban.

A *vasárnapot megszentelő egyletek*, melyek a vasárnapi ismétlő iskolát is megfogják alapítani; a *bel- és külmissiói egyletek*, melyeket minden egyes papi conferentia kezdeményezhetne; a *theologusokat segélyező egyletre*, mely a theologusok fogyását meg lenne akadályozandó; *protestáns irodalmi egyletre*, mely tanügyi, egyháztörténelmi stb. téren találnak sok végezetlen, sürgős munkát, — ezen egyletekre lenne legégetőbb szükség nálunk.

De lássuk az angol egyleti gyűléseket!

Ötvenhat, mondd 56 kisebb nagyobb ker. társaság és egylet üli meg évenként május hóban évi ünnepélyeit! Több egylet megérezte mult évben az üzleti apályt, de az angolok nagyszerű áldozatkészsége épen a deficitek idején fejt ki győző erejét. 1841-ben a vesleyánok 400,000 frt adóssággal állottak szemben üzletpangás idején s ime, ők appelláltak gyülekezeteik ker. szeretetéhez s rövid időn a magas deficit teljesen lett törölve.

A *brit és külföldi bibliaterjesztő társaság* Francia és Németországban elért eredményeivel különösen meg volt elégedve. Franciaországban az evangelisatio mozgalma 98 ezer szentirást igényelt; Németországban 354,000 példány kelt el. Ámulattal olvassuk a bibliaterjesztés 1878/9-ki óriás példány — összegét: 3.340,995 és a társaság alapítása óta, 85 millió. Az ünnepi szónokok e rideg számokat megeleveníték számos példájával az olvasott bibliai ige hatalmának, különösen Madagaskárról, hol Isten igéje az ujkor legfényesebb diadalait ünnepli. Olasz-, Francia- és Németország részére, hol a két ösellenség, a vakbuzgóság és hitetlenség dúl, — győzelmi fegyverül ajánlja Rev. *Macdonald*.

A nagy angol missió-társaságok mind erőteljesen haladnak előre. Az „*Egyházi missió-társaság*“ (Church Missionary Society) jelenthette, hogy egyházainak egy része már önállólag munkál missiót. *Crowther* fekete püspök sikerrel predikálta az igét a Niger folyó vidékén és Sierra Leone benszületett keresztyénei saját missionáriusait küldik Afrika belsejébe. A Dél-Előindia Tinnevelly községében történt legújabb nagy hitébredés eredményezé, hogy 40,000 hűséges

hívó közül nem kevesebb mint 390 egyén ajánlkozott önkéntes és díjnélküli missiói munkára földie körében. — Legnagyobb elégtétele e társaságnak, hogy a mult év folyamán 82 állomását bocsáthatta szabad szárnyra.

A *vesley missió-társaság* 378 állomással, 431 missionariussal, 1858 katechetával és tanítóval, 7334 fizetéstelen ügynökkel, 85,500 urvacsorálóval és 86,787 tanulóval bír. — Sir *Arthur Gordon* szólott a sokat megtámadott missióügy bámulatos sikereiről és áldásairól a *Fidzsi-szigeteken*, Ott 120,000 felnőtt közül több mint 102,000 látogatja rendszeren a vesleyan istentiszteleteket, a többiek más egyházakhoz tartoztak. Maga a nép épített 800 templomot és „*Fidzsin nem létezik ház, mely naponként családi istentiszteletet nem tartana!*“ A keresztyénség civilizáló hatalma is erőt vett az ottani népen, úgy hogy 1500 elemi, néhány középiskolát és egy collegiumot alapított, mi tanubizonyosága a polinéz népben a keresztyénség által felébredt tanulási vágyának.

A *londoni missió-társaság* hálás örömmel pillanthatott vissza főleg a Madagaskáron nyert missiói győzelmeire. A keresztyénség sikeres fejlődésének új korszaka e szigeten kezdődött 1870-ben; azóta feltűzeltek minden bálványt és beállított 386 benszületett pap és több mint 3000 benszületett evangylista, kik a 67,000 egyháztag lelkipondját viselik.

Az *angol baptisták missió-társasága* jelentést tett India, Ceylon, China, Afrika (Congo), Norvégia, Francia-, Olaszország és Nyugot-Indiában végzett munkáiról. Elnöke volt a társaságnak *Earl of Northbrook*, India főkormányzója s ez jelenté, hogy nagyon jól esett neki tapasztalhatni, hogy Indiában mely egyetértés és békeszeretet uralkodik a különböző evangyéliomi egyházi testületek közt szemben a nagy hinduvallás és az Izlammal folyó közös harczzal.

Az *angol vallásos tractát- (röpivek) társaság* mult évben 70 millió iratot terjesztett, 80 éves fenállása óta 1 milliárd és 854 millió iratot.

A *pastorális-segélyegylet* 636 lelkészt látott el fizetéssel. (Desolata ecclesiák ilyen ország jöjjön hozzátok!)

A 35 év óta fennálló *London-városi missió* 448 egyént foglalkoztat.

A két *Zsidó-missió-társaság* 500,000 forint bevétel mellett aránylag csekély sikerre tett szert. —

Itt a bámulatos példa! Csak egy mustármagnyit belőle hazánk földébe átültetve, sokak számára növelné az üdv enyhet adó fáját minálunk is.

Láng Adolf.

A d a k o z á s o k.

A békés-bánati ref. egyh.-megye pénztárába a vizkárosult szegedi ref. egyház részére folytatólag adományoztak; Tisza-kürti egyház 9 frt; homorogi e. 3 frt 23 kr; dobrátsapáti e. 1 frt; T.-Szalók 8 frt; Kis-Majtény 5 frt; Kis-Koltos 5 frt 10 kr; Karczag 158 frt 20 kr; Sárköz-Ujlak 4 frt 10 kr; Bél-Zerind 1 frt az egyháznak, 1 a lelkésznek; Sárköz 3 frt; Klopodsa 10 frt 65 kr; Kun-Ágota 10 frt; Somkerék (Erdélyország) 2 frt; Körös-Ladány másodizben 15 frt, lelkésznek 3 frt, tanítónak 2 frt; Tisza-Szöllös 12 frt 37 kr; Szemlak 12 frt; Magyar-Ittebé 20 frt 3 kr; T.-Nagyrev 8 frt; Kis-Igmánd 10 frt; Ugra 15 frt 59 kr;

Kis-Ujszállás 152 frt 20 kr; Ménes-Györök 5 frt; Hidvég (Baranyában) 1 frt; Nagytótfalu (Baranyában) 6 forint, 10 kr. — Összesen az egyháznak 477 frt 57 kr, a lelkésznek 4 frt, a tanítónak 2 frt adományoztatott.

Mező-Berény, jul. 7. 1879.

Közli: Tury Dániel, e. m. pénztárnok.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Az ágost. hitv. ev. egyház egyetemes felügyelőjére beküldött szavazatokat f. hó 5-én bontotta fel az erre kinevezett bizottság. A négy kerületből bejött összesen 553 szavazat, melyből 448 báró Radvánszky Antalra esett. Üdvözljük az egyházáért buzgó lelkes ierfiut e diszes, újálásában, s kívánjuk, hogy a testvéregyház új főfelügyelőjének kormányára alatt izmosodjék számban és erőben, s lásson szebb jövődöt, boldogabb napokat.

Az oláhországi magyar egyházak állapotáról szomorú dolgokat közöl a bukaresti magyar lap. Pitést városában pompás ref. templom és iskola van, de pap nincs már egy év óta, tanító pedig egy hónap óta. Pitésten tömegesen lakik a magyarság; egyedül ref. iskolásgyermekek 35—40 van. Hasonló sorsban szenved a kath. egyház és iskola is. Van ugyan lelkész és tanító; de a pap olasz, egyetlen szót sem tud magyarul, s a tanító magyarul nem tanít. „A pitésti ref. magyarok megtartása egyedül az erdélyi ref. egyháztanácstól függ — így szól a bukaresti lap, — s szeretjük hinni, hogy e testület nem engedi meg, miszerint a pitésti magyarok is oly sorsra jussanak, mint a galacziak, hol az egykor virágzott ref. magyar egyháznak ma már egyetlen híve sincs.” — Felhívjuk ez ügyre az erdélyi ref. egyházkerület igazgató tanácsának figyelmét.

A tanítóképzési tanfolyam négy évre emelése tárgyában több oldalról nyilvánult óhajok végre valósulni fognak. A budapesti I. ker. állami tanítóképző intézeti tanárok ugyanis gyűlést tartottak a közoktatási miniszter által elrendelt 4-ik évfolyam felállítására ügyében. A miniszteri leírat azzal indokolja a 4-ik év felállítását, hogy eddig a tanároknak legalább egy évet kellett arra fordítani, hogy az ifjak a tanulásba bevezetessenek. Egyébiránt a 4-ik osztály felállításával a tanórák eddigi száma nem szaporítottatik s így a kiadások sem fognak növekedni. A mi debreczeni ref. tanítóképző intézetünkben, mint azt az illető tanárkar több ízben nyilvánította, a 4-ik osztály felállítására égető szükség.

A nemzetiségi sajtó és papság izgatása az elemi iskolák magyar nyelvi oktatása ellen fényes czáfolatra talált már az első lépésnél, melyet a magyar állam az e tárgyú törvény végrehajtására nézve tett. A közokt. kormány egyes helyeken tudvalevőleg póttanfolyamokat állít fel, a szünidő alatt, nem magyar ajkú tanítók részére. Ily póttanfolyamok állítottak fel Aradon, Kolozsvárt, Losonczon stb. s mindenfelől az az örvendetes hír szárnyalja be az országot, hogy a magyar bár másnyelvű néptanítók jobban érzik, mivel tartoznak a hazának, mint a nemzetiségi vezetők s tömeges számban jelenvén meg a póttanfolyamokon, inkább törekszenek a magyar nyelv tekintetében a haza iránti első kötelességüknek eleget tenni, mint papjaik.

A tiszáninneri ref. egyházkerület f. évi jun. 25-én Sáros-Patakon tartotta közgyűlését. A suprema inspectió ügyében kiküldött bizottság jegyzőjének, Kun Pál tanárnak köszönetet és elismerést szavazott; s a suprema inspectió tárgyában készített emlékiratot a többi testvér egyházkerültekkel közöltetni határozta.

Telegdi K. Lajos debreczeni könyvkereskedő kiadásában éppen most jelent meg: Bibliai történetek elemi 2, 3 és 4 osztályok számára, a tiszántuli ref. egyházkerület tanterve alapján, készítette Kovács Lajos. 2-ik hit- és erkölcs-tani kérdésekkel bővített kiadás. 96 lap. ára kötve 36 kr. Addig is, míg e művel tüzetesen foglalkoznánk, ajánljuk a tanító és lelkész urak figyelmébe.

A bihari egyházmegyében p. tóldi lelkész, t. Hegyesy Mihály meghalt f. é. jun. 21-én, eltemettetett 23-án életének 70-ik évében. Született Füzes-Gyarmaton 1809-ik évben; végezte iskoláit a debreczeni főiskolában; 1835-ben kiment rektornak az érkeserüi egyházba; 1809-ben lett furtai segéd-lelkész, s ugyanazon évben f. vásárhelyi, majd 1843-ban p. tóldi rendes lelkész. Buzgó és pontos vala lelképásztori hivatalában; s a főiskola iránti háláját azzal mutatta meg, hogy bár kevés jövedelmű egyházban szolgált, 1852-ben a főisk. szellemi átalakítására 20 frtot ajánlott. Áldás poraira!

Uj vallásfelekezet. Egy orosz lap részleteket közöl egy új sectáról, mely a doni kerület egyik községében keletkezett. Mintegy másfél éve megjelent a községben egy bizonyos Kuzminov Ivánovna Xenia nevű leány, s elkezdte predikálni saját találmányu hitvallását. Tanainak lényege az, hogy megtiltja a hussal való táplálkozást (főleg sertés-húst), tiltja a házasságot, a papoknak való engedelmeskedést és rémitő bűnnek mondja a találkozásoknál szokásos kézszerítást. Céljainak elérése végett 12 férfit választott apostolokul. A próféta jó énekes s ének által igyekszik hatni a népre. Ő maga együtt él apostolaival, s megvetvén a házasságot, azt hirdeti, hogy mindenki azzal éljen, a ki neki tetszik. Ez a körülmény némi világot vet az új secta erkölcsiségére. A pálinkaivást az új felekezet tilalmazza; a vendégeskedés, a secta gyülekezeteiben csáj és aszalt gyümölcsök fogyasztásából s csokolódzásból áll. Az új felekezet hiveinek száma a kis oroszok közt folyvást nő.

Pályázat tanári állomásra.

A bel-somogyi ev. ref. egyházmegye csurgói nagy-gymnasiumánál két tanári állomás levén üresedésben.

Az I-ső állomáshoz a magyarnyelvnek a III. IV. V. VI-ik, a németnyelvnek a II. III. IV. V. és VI ik osztályban való tanítása van kötve.

Fizetés 600 for. évi díj, tágas szabadlakás, 1 hold kert, 1 $\frac{1}{2}$ hold rét.

A II-ik állomással a természetrajznak az I. II. V. VI. a vegytannak a VI., a latinnyelv, számtan és földrajznak az I ső osztályban tanítása kapcsolatos.

Ennek fizetése is 600 frt évi díj, s mig szabad lakása nem lesz 100 frt lakbér, a tápintézet felügyelete s kezeléséért a köztartáson ingyen étkezés, esetleg 80 frt tiszteletdíj. S mindegyik állomáshoz mind a hat osztály növendékeinek a tornászati tanításáért 50 frt. fizetés csatoltatik.

A fizetések negyedévenként előre adatnak, s 5 évenként 800 frt legmagasabb összegig 50 frttal javítottatnak.

A tanári nyugdíj-intézet, mely 5 évi szolgálat után, mintegy fele fizetést biztosítand, keletkezőben; az egyházmegyei lelkészi gyámoldának, — mely fejenként 50 frt osztályot ad, — 1%-tőli évi díj mellett kötelezett tagja a tanár.

Mindegyik állomásra két próbaév s három év alatt a tanári oklevél megszerzése köttetik ki.

A pályázati okmányok u. m. érettségi s iskolai bizonyítvány, kereszteleési anyakönyvi kivonat, előélet, — szolgálati s erköcsi igazolvány, egészségi állapotot tanúsító járási, illetőleg városi orvosi bizonyítvány alólírotthoz augusztus 3-ig beküldendők.

Hedrahely, (u. p. Kadarkut) 1879. július hó.

Körmeny Sándor,

2—3

esperes.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatársak:

Toth Sámuel.

Békési Gyula.